

Litteratur

Fil. dr. THEDE PALM:

Annorlunda memoarer

En liten fin och vacker bok har kommit ut i höst, skriven av förre envoyén, numera överceremonimästaren Joen Lagerberg. Han är en man som i sin tjänst bott i många länder och träffat många människor. Han är, som förlaget säger om honom på bokens skyddsomslag, genomkultiverad. När han bestämmer sig för att skriva en bok, baserad på upplevelser under ett långt och rikt levat liv, anser sig läsaren, bunden till svensk vardag, ha rätt att vänta de stora minnena. Men så har det inte blivit. Boken är kallad »I stället för memoarer» (Norstedts förlag. Pris inb. kr 42:—).

Författaren motiverar vad han skrivit på ett mycket blygsamt sätt. Han har, säger han, spelat statistroller på den diplomatiska scenen. Huvudrollerna har han aldrig innehaft. Han konkretiserar bilden: han har spelat »Krakaus adel» i Tiggarestudenten. Det är typiskt för honom att han valt en bild ur musiklivet, när han talar om sig själv. Han är uppenbarligen synnerligen musikalisk, och musiken och musikalisk utövning bildar ledmotiv för honom i varje land där han uppehållit sig. Men är inte valet av bild, eller pjäs, litet egendomligt, eller faller det sig verkligen naturligt för honom att beteckna diplomatlivet som en operett?

Det är ju möjligt att Joen Lagerberg i sitt eget diplomatliv aldrig haft tillfälle att sluta betydelsefulla fördrag eller att gripa in i en dramatisk händelseutveckling. I så fall delar han lott med de flesta andra svenska ämbetsmän. Men arbetsvillkoren, diplomatens miljö, kunde kanske ha varit värd att skildra, liksom andra lyckats göra det. Men Lagerberg vill inte ens skriva om sina kolleger. »Litet tokig som jag är», säger han, vill han inte tala illa om någon, om han inte kan göra det grundligt och inför historien. Antingen skriver man nya Svarta Fanor eller ingenting alls. Och så kommer det häpnadsväckande. Från fyrtio års tjänst

i UD har han »idel rika goda minnen». Fallet måste vara unikt. Det har dock gått någon enstaka viskning kring huset vid Gustaf Adolfs torg att där inne förekommit en och annan intrig, att där uppstått någon motsättning eller funnits någon missstämning. Men Joen Lagerberg har gått lycklig utanför allt sådant. Till sist förstår man varför just han inte är lämpad att skriva memoarer på det vanliga viset.

Han har valt att publicera ett antal vad han kallar porträtt i essayform av länder där han varit stationerad. Men inte heller denna benämning på hans uppsatser är helt täckande. Han har mindre skrivit essayer än kärleksförklaringar.

Tjeckoslovakien, för att nämna ett exempel, upplever han i dess musik. Han avser inte att skriva samhällskunskap och är inte det ringaste rädd för att tala om folkkaraktärer, att generalisera och att tilldela ett helt folk utvalda och behagliga egenskaper. Det tjeckiska folkets instängda vitalitet fann uttryck i musik. I stället för att som stormakterna erövra kolonier erövrade Tjeckoslovakien musikaliska provinser. — Man skall taga sådant för vad det är, som intressanta hugskott, som eleganta aforismer, alltid framförda med älskvärd säkerhet i sober stil. Vad man sedan tycker är bäst är naturligtvis en smaksak: bilden av Kina är fantasieggande mot bakgrund av dagens våldsdåd, bilden av Holland är lockande och fängslande, liksom kapitlet om Spanien, fyllt inte bara av musikalisk utan också av konsthistorisk lärdom.

Det förekommer att hugskotten blir för många, och vissa inhopp i t. ex. språkvetenskaperna kunde man ha varit utan. Inte alla idéer, som man får, är värda att tryckas. Författaren lancerar teorin att Karl X Gustafs eller Karl XII:s svenska soldater på Polens slätter hört ordet *wies*, by, och därifrån hemfört ordet *vischa* i bondvischa. En kontroll hos Hellquist skulle ha visat att

ordet har annan härledning och dessutom betydelsen skog. I ett egendomligt påhängt kapitel om helgon och mat — i och för sig ett angenämt ämne för betraktelser — har obenägenheten att kontrollera också gjort sig gällande. Lucia var verkligen inte »identisk med Lucifer», och i dessa novemberdagar bör vi allvarligt protestera mot påståendet att vi äter gås till åminnelse av den helige Martin av Tour och av gåsflocken där han sökte gömma sig. Gäss slaktades vid vinterns början, då de inte längre kunde föda sig på åkrarna, och detta har skett vid olika tider i olika länder. Men i de gamla byalagen hängde man upp vissa årligen återkommande sysselsättningar vid vissa dagar, och helst vid mera kända helgondagar, och Martindagen låg lägligt till. Ett begynnelsekapitel om Marcel Proust är ganska fascinerande. Lagerberg tilltror lä-

saren ett litterärt kunnande, som inte är allom givet. Det finns en förklaring, säger han, till att Proust kom in i de litterära salongerna. Han växte upp i en angränsande miljö. »Jag behöver blott nämna namnet på en av hans första bästa vänner, Gaston Armand de Caillavet, så är därmed sagt: kontakten med Anatole France och tout le reste.» För en och annan är kanske inte sammanhanget helt klart, men nog är det smickrande att man förmodas kunna följa med.

Detta är något karakteristiskt för boken. Den ställer krav på läsaren, därför att den innehåller vad man inte väntat. Den är annorlunda. Man lägger den ifrån sig, imponerad av att ha gjort en så kultiverad författares bekantskap men samtidigt med en suck av besvikelse över i vilken grad ens egen bildning blivit försummad.

Lämplig julklapp

Presentkort kan rekvireras genom att
prenumerationsavgiften, kr 30:—, insättes å
Svensk Tidskrifts postgirokonto nummer 7 24 44.

Angiv på girokupongen namn och adress både på er själv
och mottagaren.